

Eesti Pank
Bank of Estonia

Ülevaade majanduse viimasest arengust ja tuleviku väljavaatest

17. veebruar 2009

ÜLDINE VÄLISKESKKOND

Viimased majandusnäitajad viitavad arenenud riikide majandusolukorra jätkuvale halvenemisele. USA majanduslangus ulatus 2008. aasta IV kvartalis esialgsetel hinnangutel -0,2%ni ja euroala oma -1,2%ni (vt joonis 1). Oodatust nõrgemate majandusnäitajate taustal on tuleviku väljavaadet pidevalt negatiivsemaks muudetud.

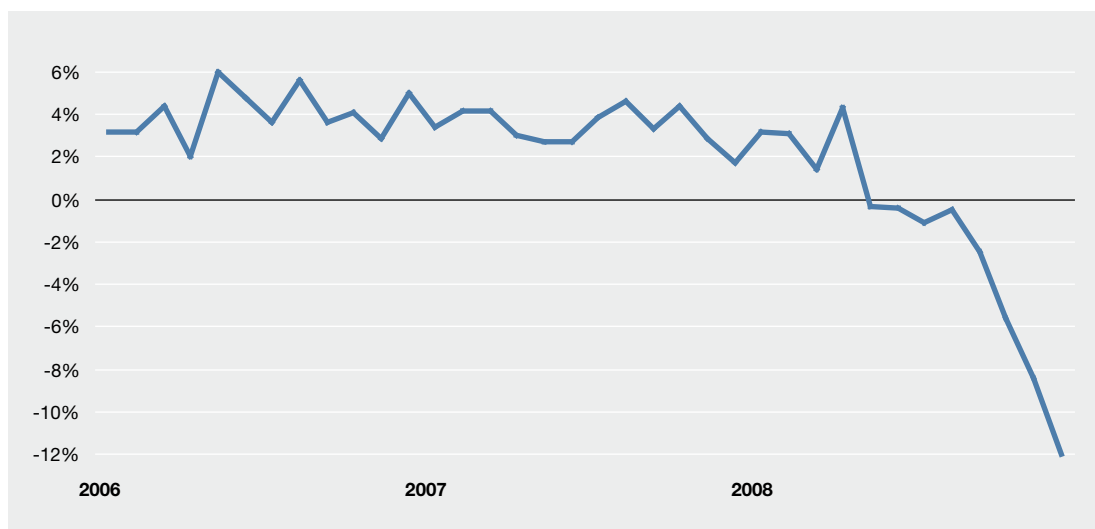
Süvenev majanduslangus koos energiahindade alanemisega on arenenud riikides vähendanud inflatsioonisurvet ja suurendanud deflatsiooni- ohtu – näiteks USAs langes inflatsioon juba 0,1%le. Naftahinna langus avaldab mõju ka alus- inflatsioonile, mis on USAs ja euroalal taandunud 1,8%le. Toormeturul on hinnad viimasel kuul stabiliseerunud; toornafta hind on kõikunud vahemikus 40–50 USA dollarit barreli eest. Finants- kriisi tõttu on kõigi suuremate majanduspiirkon- dade keskpangad ja valitsused rakendanud ulatuslikke vastumeetmeid. Oluliselt on alanda- tud keskpankade intressimäärasid ning seetõttu on märgatavalt alanenud ka pankadevahelise turu intressimäärad.

Üleilmse finantskriisi tõttu on löögi all ka Eesti peamiste kaubanduspartnerite majandus. Mõõ-

dunud aasta sügisprognoosi koostamisel eel- dati, et Eesti kaubanduspartnerite majandus kas- vab sel aastal keskmiselt 1,5%, kuid praegu on oodata rohkem kui 1%st kahanemist. Arvesta- des prognoose ümbritsevat suurt määramatust ei ole välistatud ka palju negatiivsem areng. Nii näiteks vähenes Läti SKP 2008. aasta IV kvarta- lis aastatagusega võrreldes 10,5%. SKP kaha- nes ka Leedus ning sama on oodata Soomes, Rootsis ja Venemaal.

EESTI MAJANDUS

Statistikaameti andmetel vähenes Eesti SKP 2008. aasta IV kvartalis 9,4% võrreldes aastata- guse perioodiga ning kogu 2008. aasta arvestu- ses ligikaudu 3,5%. Et välisnõudlus kujunes mär- gatavalt nõrgemaks kui möödunud sügisel arva- tud, korrigeeriti Eesti Panga sügisprognoosi lähtuvalt uutest väliseeldustest. Selle põhjal on käesoleval aastal oodata kuni 5,5%st majandus- langust. Paraku valitseb kogu maailmas praegu suur ebakindlus, mistõttu ei pruugi möödunud aasta novembris-detsembris toimunud välis- nõudluse langus jääda ajutiseks. Seepärast ei saa välistada, et majandus areneb prognoosi lisastsenaariumi järgi ehk majanduslangus võib ulatuda isegi ligi 9%ni.

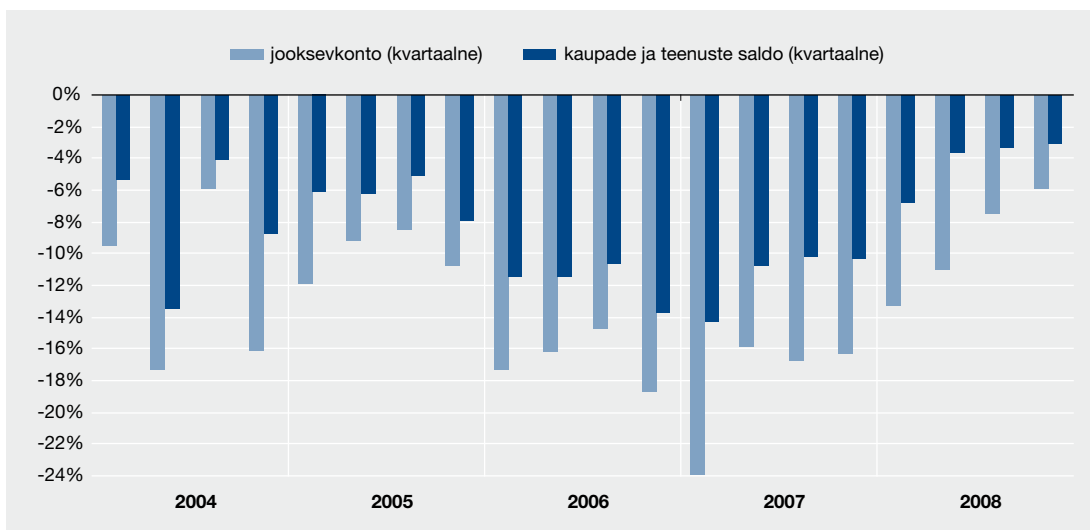
Joonis 1. Tööstustoodangu kasv euroalal

Kui 2008. aasta esimese kolme kvartali jooksul aset leidnud majanduslanguse taga oli peamiselt sisenõudlus, siis aasta lõpukuudel lisandus languse põhjuste hulka märgatavalt vähenenud kaupade väljavedu. Teenuste eksport säilitas esialgsel hinnangul varasemale ligilähedase kasvu-tempo. Tööstustoodangu ja väliskaubanduse näitajate põhjal otsustades mõjutas välismajanduses toimuv Eesti ekspordi novembris väga tugevalt. Eksport kahanes eelmise aasta novembriga võrreldes 19% ning esialgse info põhjal ka detsembris ligikaudu 9%. Varasematel kuudel panustasid ekspordikasvu mineraalsed kütused, metallid, puit ja puittooted ning masinad ja seadmed, ent novembris kõikide nende kaubagrupid väljavedu kahanes.

Koos kiire majanduslangusega on vähenenud ka nõudlus välismaiste toodete järele. Impordistatistika näitas novembris ja detsembris edasist vähenemist, mis ulatus novembris 20,3%ni. Enim kahanes transpordivahendite (58%) ning masinate ja seadmete sissevedu (18%). Ilmselt oli sisenõudluse osas kogu IV kvartalile iseloomulik investeerimisaktiivsuse suur langus. Tarbimises vähenes enam püsikaupade ostmine, mis on majanduse langusstaadiumit arvestades ootuspärane.

Et eratarbijate sissetulekute kasv jäi IV kvartalis veel positiivseks, tarbimine aga vähenes, siis majapidamiste säästmise mõnevõrra suurenes. See kompenseeris osaliselt ettevõtete ja avaliku sektori säästu langust. Investeeringute kahenemise kiirust arvestades paranes välistasakaal IV kvartalis veelgi. Jooksevkonto puudujääk vähenes esialgsel hinnangul IV kvartalis 6%ni SKPst (vt joonis 2).

Tööturuandmete põhjal hakkas tööpuudus IV kvartalis taas kasvama, ulatudes 7,2%ni. Samal ajal ei ole hõivatute arv kuigivõrd vähenenud, mis viitab sellele, et aktiivsus on suurenenud. Nende andmete järgi võiks järeldada, et IV kvartalis jätkus tootlikkuse vähenemine ja ettevõtted ei ole suutnud muutunud oludele piisavalt kiiresti reageerida. Rõhutada tuleb siiski, et suuremad muutused tööturul hakkasid aset leidma detsembris-jaanuaris, mistõttu need ei kajastu veel täielikult IV kvartali koondstatistikas. Viimaste kuude andmete põhjal on paljud ettevõtted oma tegevust siiski muutnud ning reageerinud majanduskeskkonna kiirele muutusele. Nimelt on tööhõive maksuameti andmetel hakanud langema, paindlikke töövorme kasutatakse järjest ulatuslikumalt ning mõnes sektoris (nt ehitus) on nominaalpalk hakanud alanema.

Joonis 2. Jooksevkonto puudujääk

Majanduslangus on jõudnud ka ettevõtete hinnakujundusse. Tarbija ostukorv odavnes jaanuaris kolmandat kuud järjest, vähenedes detsembriga võrreldes 0,6%. Võrreldes 2008. aasta jaanuariga alanes hinnatõusutempo 4,1% tasemele. Inflatsioonisurve vähenemine on olnud laiapõhjaline. Impordihinnad odavnesid detsembris 1,6% võrreldes eelmise aasta sama ajaga ning peale nafta puudutas see ka muid peamisi kaubagruppe. Näiteks odavnesid imporditavad toiduained 1,1% võrreldes eelmise kuuga. Energia- ja toormehindade langus muudab väliskaubanduse tingimused Eesti jaoks soodsamaks.

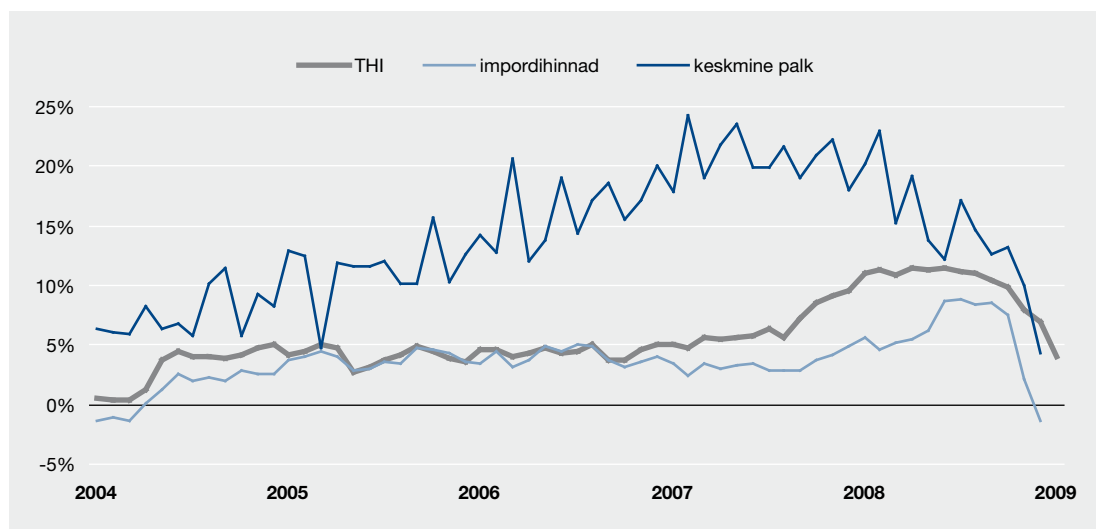
Sisemaise inflatsiooni andmeid mõjutas tugevalt aastatagune kõrge võrdlusbaas, sest eelmise aasta jaanuaris oli teenuste hinnakasv rekordiliselt kiire. Alusinflatsioon aeglustus jaanuaris seetõttu 3,5%ni aasta arvestuses. Tarbijate jaoks muutuvad eelkõige soodsamaks need hüvised, mille hindu kiire kasvuperioodi ajal hoogsalt tõsteti. Näiteks odavnesid üüriteenused kuue eelneva kuu jooksul 16,5%. Jaekaubandusele avaldab üha tugevamat mõju tarbijate ostumeelsust peegeldavate näitajate madalseis. Jaanuaris jätkusid eelmise aasta lõpul alanud riiete ja jalatsite soodusmüügid, mis olid aastatagusega võrreldes nüüd märksa ulatuslikumad.

Inflatsioon aeglustub eeldatavasti ka edaspidi. Eesti Panga värske prognoosiülevaatus kohaselt jääb inflatsioon sel aastal alla 2% ning järgmisel aastal hinnad ei tõuse. Negatiivsema arengu korral ei ole välistatud ka üldine hinnalangus (vt ka joonis 3).

FINANTSSEKTOR

Üleilmne finantskriis on karmistanud pankade rahastamistingimusi nii Eestis kui ka mujal. Samal ajal on oktoobrist-novembrist Euroopa Keskpanga rahapoliitiliste meetmete tulemusena alanema hakanud kuue kuu EURIBOR jõudnud veebruaris juba pea 2%ni. Võrreldes oktoobrikuu tipptasemega on see vähenenud rohkem kui 3 protsendipunkti võrra. Uute laenude keskmised intressimäärad ei ole siiski nii kiiresti alanevad, kuna pangad on samal ajal tõstnud riskimarginaale. Eluasemelaenude intressimäär langes novembri 5,86%lt detsembris 5,35%ni ning ettevõtete laenude intressimäär vastavalt 6,03%lt 5,84%ni.

Detsembris jätkus hoiuste mahu kasv: eraisikute ja ettevõtete tähtajalised hoiused suurenesid 2,1 miljardi krooni võrra. Ettevõtete likviidsusprobleemid aga süvenesid detsembris: ettevõ-

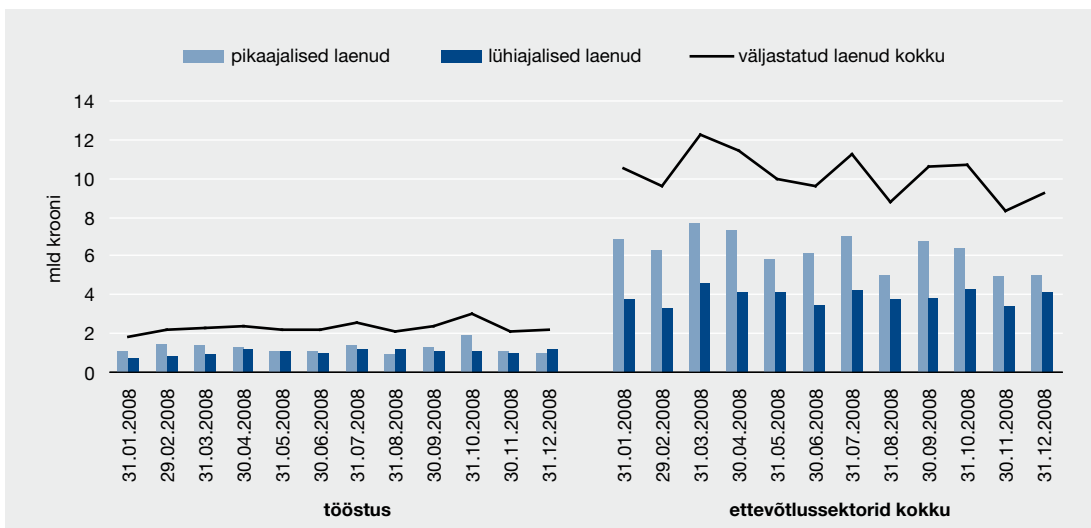
Joonis 3. Hindade ja palkade kasvutempo

tete hoiuste kasvutempo jätkas langust ja jõudis -3,7%ni. Sellega võrreldes ja ka hoiuste mahu järgi otsustades püsib majapidamiste olukord suhteliselt hea.

Finantseerimisportfellide kasvutempo alanes koos majandusaktiivsuse vähenemisega (vt joonis 4). Detsembris aeglustus laenuportfelli kasvutempo 8%ni võrreldes eelmise aasta sama kuu 30%ga. Kuises arvestuses laenuportfelli jääk isegi kahanes (-2,1 mld krooni ehk -0,8% võrra), peamiselt ettevõtete laenude ja liisingute osas. Kuigi finantseerimisportfelli jääk on vähenenud, on ettevõtete laenukäive sektorite kokkuvõttes püsinud 2008. aasta vältel suhteliselt ühtlasel tasemel. Mõnevõrra on ettevõtete jaoks muutunud keerulisemaks end pikemaajaliselt rahastada. Tulevikku silmas pidades võib arvata, et majandusaktiivsuse vaibudes jätkub ka laenuportfelli mahu vähenemine. Ettevõtete võlakooruse mõningane alanemine on majandusarengu praeguses etapis täiesti loomulik. See omakorda

peaks jätma siin tegutsevatele pankadele piisavalt vabu ressursse, et rahastada olemasolevaid häid projekte ning pangad ei tohi riskihinnangutes liiga konservatiivseks muutuda.

Pankade üle 60 päeva viivises olevate laenude maht suurenes detsembri lõpuks ligi 7 miljardi kroonini. Kuuga tõusis nende osakaal laenuportfellis 2,5%lt 2,9%ni. Üle 60 päeva viivises olevate laenude osakaal on kõrgem äriteeninduses (4%) ja kommertsinnisvara sektoris (5,3%). Detsembris tegid pangad kokku 471 miljoni krooni väärtuses provisjone ehk mitu korda rohkem kui eelnevatel kuudel. Provisjonide suurt hulka võib ilmselt seletada aastalõpu ja sellega seonduva aruandlusega. Provisjonide osakaal üle 60 päeva viivises olevate laenude mahus kasvas detsembris 43%ni. Kapitali adekvaatsuse koondnäitaja tõusis detsembris 18,8% tasemele. Eesti Panga hinnangul on sel aastatel oodata nii viivislaenude kui ka laenukahjumite kasvu, kuid pankade puhvrid peaksid olema piisavad, et halvemad ajad üle elada.

Joonis 4. Laenumahu kasv